

„KI VOLT TANÍTÓD? HOL JÁRTÁL ISKOLÁBA?” AZ OKTATÁSSAL KAPCSOLATOS ANGOL NYELVŰ OKIRATOK FORDÍTÁSÁRÓL

BORONKAY-ROE ZSUZSANNA

OFFI Zrt.

E-mail: zsuzsaroe@hotmail.com

“Who has taught you, to what school then did you go?” – On the Translation of English Academic Documents. The translation of academic documents presents multifaceted problems to translators. These documents vary between different countries and even within the same country (as in the United States). Clients commissioning an attested or a simple translation seek the validation or recognition of their studies completed in a different country. The paper describes some of the principles and expectations translators should consider. With the intent to enhance translators’ awareness without offering optimal or even preferable solutions, it presents examples to illustrate how translators find their way among multiple choices.¹

Keywords: translation, English-language academic documents, validation, functional equivalence, degrees, certificates

1. Bevezetés

A 20. század utolsó évtizedétől Magyarországon is egyre érezhetőbbé váltak a világszerte felerősödő mobilitási folyamatok. A felsőoktatási intézmények kapcsolatrendszere bővült, egyre több oktatónak nyílt lehetősége külföldi továbbképzéseken való részvételre, vendégtanári pozíciók betöltésére, az uniós csatlakozás óta pedig a hallgatói mobilitás is évről évre jelentősen emelkedik. 2010 és 2019 között megduplázódott a magyar egyetemeken tanuló külföldi hallgatók száma,² az UNESCO adatai szerint pedig jelenleg 12 275 magyar egyetemista tanul külföldön ösztöndíjasként vagy magánérőből.³ A Magyarországról külföldre irányuló munkavállalói migráció méretéről nincsenek pontos adatok. Az viszont ismert, hogy a Magyarországon dolgozó külföldiek száma az elmúlt négy év alatt ötszörösére nőtt, és a 2019-es 41 335 után (NFSZ 2019: 11), 2020-ban már csaknem 90 000 főt ért el.⁴

1 Petőfi Sándor *Arany Jánoshoz* című versét Madelin Nelson fordította angolra. In: Thomas Kabdebo (ed.) *Hundred Hungarian Poems*. Manchester: Albion Editions, 1976.

2 https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/EAG2019_CN_HUN.pdf. (Utolsó nézet: 2020. 08. 17.)

3 *Global Flow of Tertiary-Level Students*, <http://uis.unesco.org/en/uis-student-flow>. (Utolsó nézet: 2020. 08. 17.)

4 <https://24.hu/fn/gazdasag/2020/04/28/vendegmunka-kulfoldi-munkavallalo-gazdasag-migracio/az-nfsz-adatai-alapjan>. (Utolsó nézet: 2020. 08. 17.)

Már e néhány adatból is kirajzolódik, hogy Magyarországon két fő szempontból lehet szükség az oktatással kapcsolatos okiratok magyarra fordítására. Egyrészt a fogadó országban a beáramló munkavállalók képezéseit szinte bizonyosan le kell fordítani; másrészt a külföldön tanuló magyarok külföldi tanulmányait itthon el kell ismertetni. Tanulmányomban bemutatok néhány problémát, amelyek az oktatással kapcsolatos, igen változatos angol nyelvű okiratok fordítása közben merülnek fel. Példáim az Országos Fordító és Fordításhitelesítő Iroda Zrt. megrendeléseiből származnak. A problémák kiválasztása szubjektív, de az OFFI belső állományú és alvállalkozó fordítói ezekkel szembesülnek a leggyakrabban. A fordítási nehézségeket nem kategorizáltam, de a fordítói stratégiát és a megoldások terminológiai besorolását megadtam. A lehetséges megoldások listája esetenként nem kimerítő, és semmiképpen nem preskriptív. Nem javaslok „jó” vagy „elfogadott” megoldást, hiszen az eltérő kontextusok más-más megoldási lehetőséget kínálhatnak. Célom a problémák felvetése, és egyes jelenségek megvilágítása révén a fordítói választás tudatosságának erősítése.

2. Az oktatással kapcsolatos okiratok fordításának néhány alapelve

Az oktatáshoz fűződő okiratok a személyekkel kapcsolatos típusiratok körébe tartoznak (Galli 2011). Ide sorolhatók az oklevelek, diplomák, lecke-könyvkivonatok, érettségi bizonyítványok, iskolai bizonyítványok, képezések, tanfolyami részvételi igazolások. Bár nincsenek külön statisztikák, feltehető, hogy mivel az OFFI megrendelésiben dominál az angol nyelv, az oktatási okiratok között is az angol nyelvű iratokból van a legtöbb. Az angolt *de jure* vagy *de facto* hivatalos nyelvként használó 60 országon kívül jó néhány más államban (pl. Izrael, Dél-Korea, Kuvait) megjelenik az angol nyelv a különféle okiratokban, így az oktatási dokumentumokban is.

A tanulmányi dokumentáció országonként lényegesen eltérő lehet, de még egy adott országon belül is változhat (mint például az Egyesült Államokban). Az eltérő oktatási és képzési rendszerekben reáliák sora nehezíti a fordító dolgát: más az illetékes hatóság, a tanév menete, a vizsgáztatás, különböznek az oklevelek és diplomák, eltérő az értékelési rendszer. Mindezt meg kell feleltetni a magyar célnyelven.

Akár hiteles, akár szakfordítást rendel az ügyfél, a fordítást általában a külföldi tanulmányok – hivatalos vagy nem hivatalos – elismertetéséért rendelik meg. A fordító azonban legfeljebb csak találgathatja a felhasználás célját, pontos tudomása erről igen ritkán van. Az ekvivalenciát hivatalosan a célszágbeli hatóság állapítja meg (Magyarországon főszabály szerint a MEIK, az Oktatási Hivatalban működő Magyar Ekvivalencia- és Információs Központ), ezt a felelősséget a fordító nem vállalhatja át. Az oktatási dokumentumok fordításával foglalkozó szerzők (pl. Mayoral Asensio 2003: 91–96., Hertz 2009) több követendő alapelvet ajánlanak a fordítók figyelmébe, amelyek szem előtt tartásával a fordítás a hatóságok és egyéb felhasználók meglegedésére szolgál. Tekintsük át röviden ezeket az alapelveket.

2.1. A fordítás legyen pontos, ne tartalmazzon megjegyzést vagy magyarázatot.

A pontosságot az eredetihez minél szorosabb, lehetőleg szó szerinti ragaszkodás biztosítja (Mayoral Asensio 2003: 91). A fordítás nem a képesítés validálása. Bármilyen jó szándékú is egy betoldás, az a pontosság antitézisének jelenti (Hertz: 2003).

2.2. Mindent meg kell tenni, hogy az adatok azonosíthatóak maradjanak.

2.3. Csak azt kell lefordítani, ami valóban szükséges.

A fordítás pénzbe kerül. Az ügyfélbarát fordítóiroda jelezheti az ügyfélnek, hogy egyes iratok vagy részek fordítása nem feltétlenül szükséges. Természetesen az ügyfél feladata, hogy tájékozódjon, hiszen ő ismeri a felhasználás célját, ám gyakran előfordul, hogy nem az okiratban érintett személy, hanem valamelyik hozzátartozója adja be fordításra a dokumentumot. Ilyenkor hasznos lehet az iroda tanácsa. Kétség esetén azonban inkább legyen hosszabb a fordítás, semmint valami kimaradjon, amit később hiányolhatnak.

2.4. A fordító csak azt fordíthatja, ami látható és olvasható.

Az okiratokon sokszor csak részlegesen, vagy egyáltalán nem olvasható egy-egy szövegrész, a pecsét, bélyegző, aláírás. A tapasztalt fordító, aki már találkozott hasonló okirattal, indíttatást érezhet, hogy ismeretei alapján kiegészítse a hiányt, ez azonban nem szükséges. Ha a felhasználás szempontjából fontos az, ami nem olvasható (pl. a forrásnyelvi hitelesítő bélyegző szövege), a fordító jelezheti, milyen jellegű az olvashatatlan szövegrész (pl. [a Tanulmányi Hivatal részben olvashatatlan hitelesítő záradéka és pecsétje]). Adott esetben a fordítóiroda javasolhatja az ügyfélnek, hogy szerezzen be az okiratból olvashatóbb példányt.

2.5. Kutatni, kutatni, kutatni!

Az oktatási dokumentumok (pl. képzési leírások, bizonyítványok) az elvárhatóan ismert oktatási terminusok mellett tartalmazhatnak olyan rövidítéseket, betűszavakat, az intézmény belső zsargonjában speciális jelentéstartalommal használt kifejezéseket, amelyekkel a fordító nem találkozott, és a leggondosabb kutatás sem adja meg a megoldást. Végző esetben a legbiztosabb forrás az a személy (remélhetőleg az ügyfél), akire az adott okirat vonatkozik.

A fenti néhány alapelv persze semmi újat nem mond a gyakorlott fordítók számára, hiszen ezek nem nyelv- és nem iratspecifikus ismervek, hanem általános okiratfordítási elvek. De hogyan érvényesülnek-érvényesíthetők az angolról magyarra fordítandó oktatási dokumentumok körében? Szerencsére a 3., 4. és 5. alapelvvél könnyű dolgunk van, mivel könnyen belátható és a legtöbb esetben könnyen kivitelezhető ügyviteli és fordítási gyakorlatot fogalmaznak meg. Az azonosíthatóság és a pontosság követelménye azonban örök dilemma a fordító számára. Nem elég, hogy úgy kell pontos fordítást produkálnia, hogy az a célnyelvi (magyar) rendszerben azonosítható és érthető legyen, a fordítás során bizonyos előírásokat is be kell tartania. Ilyen az OFFI hiteles fordítási

szabályzata, vagy újabb formájában a hamarosan kiadásra kerülő Fordítási szabályzat, valamint egyes validált okiratminta-fordítások. Ráadásul úgy tűnik, a validáló hatóságok leginkább szó szerinti fordítást várnak; ez viszont azt jelenheti, hogy a fordítónak szembe kellene mennie a jelentésen alapuló fordítás általános alapelvével. A szó szerinti fordítás vitatott fordítói gyakorlat, bár az okiratfordításnál a terminológiai megfeleltetés céljára nem zárható ki. A továbbiakban négy fordítási problémán keresztül mutatom be ennek nehézségeit.

3. College – minek nevezzelek?

Az okirat tartalmából könnyen eldönthető, hogy milyen szintű oktatásban szerzett végzettséget tanúsít. A középfokú és felsőoktatásban kiadott bizonyítványok és oklevelek esetében azonban az intézmény megnevezése kérdőjeleket vet fel:

Ország	EN forrásnyelv	HU fordítási lehetőségek
USA	(1) Dartmouth College	(1a) Dartmouth College (1b) Dartmouth College (egyetem) (1c) Dartmouth College (Dartmouth Egyetem) (1d) Dartmouth Egyetem
USA	(2) Iowa State University, Graduate College	(2a) Iowa State University, Graduate College (2b) Iowa State University, Graduate College (Iowa Állami Egyetem, Mesterképző és Doktori Kar) (2c) Iowa Állami Egyetem, Mesterképző és Doktori Kar (2d) Iowa Állami Egyetem, Másoddiplomás Kar
USA	(3) Pratt Community College	(3a) Pratt Community College (3b) Pratt Community College (főiskola) (3c) Pratt Community College [szakiskola és felsőoktatási intézmény] (3d) Pratt Community College (Pratt Községi Főiskola)
UK	(4) South Devon College	(4a) South Devon College (4b) South Devon College (Dél-devoni Felső Középiskola) (4c) Dél-devoni Felső Középiskola (4d) South Devon College [Dél-devoni Középiskola, Szakiskola és Felnőttoktatási Intézmény]

UK	(5) Girton College	(5a) Girton College (5b) Girton College (egyetem) (5c) Girton College [a Cambridge-i Egyetem tagintézménye]
----	--------------------	---

1. táblázat:⁵ *A college szó különböző előfordulásai az angol nyelvterületen*

A fenti példákban a *college* csak a Dartmouth College és a Girton College esetében jelent felsőoktatási intézményt. Az (1b, c, d) és (5b) példákban a *college*–*egyetem* funkcionálisan egyenértékű. Ugyanez áll fenn a (2b) és (2c) példában, azonban itt a *college* terminus megfeleltetése *kar*. A South Devon College komplex oktatási intézmény. Van olyan tagintézménye, amely a felsőfokú tanulmányok előfeltételére, az *A level* vizsgákra előkészítő középiskolai 6–7. osztály (*sixth form*), amit funkcionális ekvivalenssel *felső középiskolának* nevezhetünk.⁶ Más tagintézményei viszont az amerikai *community college*-hoz hasonlóan széles körű oktatási szolgáltatásokat biztosítanak: különféle szakmák sajátíthatók el, és számos önálló hosszabb-rövidebb tanfolyamot, előadás-sorozatot is kínálnak. Ez utóbbi funkciójukban szabadegyetem-szerű felnőttoktatási (továbbképző) intézményként működnek. Sőt csakúgy, mint a Pratt Community College-ban (PCC), bizonyos területeken két éves felsőfokú tanulmányokat is lehet folytatni (SDC: *Foundation degree*, PCC: *Associate of Arts degree*), amit beszámítanak az egyetemi alapképzésbe.

Egyszerű lehetne a megoldás, ha a honosítás-idegenítés stratégiái közül (Venuti 2001) az utóbbit követve a tanintézet nevét meghagynánk eredeti formájában. Így az azonosíthatóság elve is érvényesül. Csakhogy az OFFI hiteles fordítási szabályzata szerint az intézmények nevét át kell ültetni a célnyelvre. Nem követendő az a felemás megoldás, hogy egy többemű név egyik tagját lefordítjuk, a másikat teljesen vagy részben meghagyjuk a forrásnyelven (pl. University of Melbourne, Faculty of VCA and MCM – Melbourne-i Egyetem, VCA és MCM Kar).⁷

A *community college* reália, nem feleltethető meg magyar intézménynek. Funkcionális ekvivalensként szóba jöhet a *főiskola*, bár a magyar főiskolai képzések 6 vagy 7 félévesek, szemben a *community college* 4 félévével, és az Egyesült Államokban kiadott *Associate* fokozatot Magyarországon nem ismerik el felsőoktatásban szerzett diplomaként. A *közösségi főiskola* (3d) tükörfordítással létrejött terminusjelölt. Bár a fordítók általában vonakodnak a tükörfordítástól, hiszen a felhasználó számára nem feltétlenül teszi értelmezhetővé a reália tartalmát, mégis lehetséges, hogy ha széles körben használják, a *közösségi főiskola* terminusjelöltrebből terminus lesz.

5 A példákban a fordítás gömbölyű zárójelben, az explicitáló elemek szögletes zárójelben szerepelnek.

6 Ehhez hasonló a dél-koreai *high school*, ahol a 3 éves *middle school* vagy alsó középiskola után a középiskolai tanulmányok utolsó 3 osztályát végzik a tanulók. Az amerikai rendszerben viszont a *high school* a 4 éves középiskolát jelenti.

7 Melbourne-i Egyetem, Victoriai Művészeti és Melbourne-i Konzervatóriumi Kar megfelelőbb megoldás, ami kis kutatással adódik is.

Kérdés, hogy szükséges-e, szabad-e a fordítónak explicitálni, magyarázni egy reáliát. Mayoral Asensio (2003: 91) figyelmeztet, hogy a validáló hatóság szó szerinti fordítást vár el, ugyanakkor azt is leszögezi, hogy „ha az érthetőség és az azonosíthatóság egyszerre elengedhetetlen, a fordítónak két- vagy háromelemű explicitációs fordítói stratégiát kell alkalmaznia” (ibid. Kardos Evelyn fordítása). Bár a Pratt és a South Devon College esetében a fordító elvileg a szögletes zárójelben megadott explicitációt is választhatja (példáinkban a [3c], [4d], [5c] fordítási lehetőségek), valójában ez csak akkor merülhet fel, ha a kontextus, vagyis a képesítés, bizonyítvány vagy igazolás tartalma azt indokolná (pl. kutyakozmetikus képesítés vagy igazolás egy 20 órás csillagászati kurzus elvégzéséről). A Girton College nevének explicitálására (5c) nincs szükség, mert az okiratban szerepel a University of Cambridge intézménynev is.

Az (1b), (3b), (5b) lehetőség zárójelben tartalmazza a megfeleltetést. Ez a hiteles fordításoknál kialakult gyakorlat a felhasználó tájékoztatását szolgálja. Ha a fordító valamilyen megfontolásból úgy dönt, hogy nem ülteti át a célnyelvre az intézménynevet, akkor eredeti formában hagyja a nevet, és zárójelben utal az intézmény típusára.

4. Oklevelek, bizonyítványok

Oklevél egyáltalán, vagy valami más? Ha oklevél, hogyan fordítsuk le a képzési szintet?

Ország	EN forrásnyelv	HU fordítási lehetőségek
USA	(6) Certificate of Graduation, High School	(6a) Érettségi bizonyítvány (6b) Középiskolai érettségi bizonyítvány
USA	(7) High School Diploma	(7a) Érettségi bizonyítvány (7b) Középiskolai érettségi bizonyítvány
KOR	(8) Certificate of Graduation (Incheon Mechanical Technical High School)	(8a) Igazolás középiskolai végzettségről (8b) Érettségi bizonyítvány (Incsioni Gépipari Szakközépiskola)
KOR	(9) Certificate of Graduation, Yong-in Songdam College	(9a) Oklevél (9b) Igazolás oklevél megszerzéséről (9c) Igazolás felsőfokú végzettségről
IND	(10) Degree of Bachelor of Technology (B.Tech.), Branch: Applied Electronics	(10a) alkalmazott elektronika alapszakos üzemmérnöki (Bachelor of Technology) oklevél (10b) üzemmérnöki oklevél (Bachelor of Technology), alkalmazott elektronika alapszak (10c) alkalmazott elektronika alapszakos (Bachelor of Technology) oklevél

USA	(11) Bachelor of Arts in Sociology	(11a) szociológia alapszak (Bachelor of Arts)
USA	(12) Bachelor of Science in Sociology	(12a) szociológia alapszak (Bachelor of Science)
KOR	(13) Associate of Science in Engineering, Seoul National University of Science and Technology	(13a) [kétéves tanulmányok után szerezhető] Associate of Science in Engineering mérnöki oklevél (13b) mérnöki AS (Associate of Science in Engineering) oklevél, Szöuli Állami Tudomány- és Műszaki Egyetem

2. táblázat: *A high school szó eltérő jelentései*

Az amerikai középiskolák (*high school*) elvégzéséről kiadott, általában díszes küllemű okiratok besorolása egyszerű. De vajon megfeleltethetőek-e érettségi bizonyítványként, amikor az amerikai középiskolai rendszerben csak kevés iskola ír elő az érettségéhez hasonló záróvizsgát (pl. *international baccalaureate* nemzetközi érettségit)? A kérdést a MEIK segítette eldönteni: mivel a (6) vagy (7) típusú bizonyítvány a felsőoktatás bemeneti követelménye, az érettségi bizonyítvány funkcionális ekvivalensként elfogadható, hiszen Magyarországon az a bemeneti követelmény.

Kiterjeszthető-e ugyanez más országokra? A kézenfekvő válasz, hogy igen. De előfordul, hogy az az iskolatípus, amelyben a tanulmányokat folytatták, már nem létezik. Ez a helyzet a (8) példa intézményével. Dél-Koreában a korábbi *vocational high school* és *technical high school* iskolatípust felváltotta a *special high school*. Mindhárom iskola elvégzése után felsőoktatásban tanulhat(ott) tovább a diák. De ha a bizonyítványt 20 éve vagy akár régebben szerezték, és az iskolának nincs jogutódja, az óvatos fordító a (8a) megfeleltetés mellett dönthet.

Hasonló a meggondolás a (9) okirat megfeleltetésénél. A távol-keleti felsőoktatási intézmények a tanulmányok elvégzéséről angol nyelven *certificate of graduation* adnak ki. Ha azonban Magyarországon validáltatni akarja a tulajdonos, a MEIK a nemzeti nyelven kiadott dokumentumot tekinti alapnak. Az angol okiratban gyakran nem szerepel a megszerzett oklevél száma, sőt maga a fokozat sem mindig. Ezért a fordító a tartalomtól függően választ a (9a), (9b) és (9c) lehetőségek közül.

A (10)–(13) példák a különféle oklevelek megfeleltetését illusztrálják. Magyarországon alap-, illetve mesterképzésben *Bachelor/Master of Arts*, illetve *Bachelor/Master of Science* oklevelet adnak ki. Sok országban viszont jóval változatosabb a diplomafokozatok elnevezése: *Bachelor of Information Technology*, *Master of Computer Application*, *Bachelor of Commerce* stb. – a sor szinte végtelen. Ezért a fordításban nem elég annyit feltüntetni, hogy alapszakos (alapfokozatú) vagy mesterszakos (mesterfokozatú) oklevél, meg kell tartani a fokozat angol megnevezését is. Ez egyébként a konzisztencia megteremtése érdekében mindig ajánlatos, különösen akkor, ha a magyarországi diplomafoko-

zat eltér az angol oklevélben szereplőtől. Az ELTE szociológia szakon BA-oklevelet ad ki. Amerikában viszont BA és BSc is szerezhető. Számos amerikai egyetemen BSc- (vagy BS-) diploma a bölcsészet- és társadalomtudományok területén is szerezhető, és fordítva, BA szerezhető természettudományos szakokon is. Ugyanis nem a szak, hanem a képzés tartalma határozza meg, milyen diplomafokozatot kaphat a hallgató. Egy szakon a *Science* fokozatért magasabb követelményeket kell teljesíteni, például több kreditet kell szerezni, és – az *Arts* fokozattól eltérően – alapszakon is kell diplomamunkát írni.

A (10a) és (10b) megoldásban a megfeleltetés kutatómunka eredménye. A fordító talált hasonló magyar programot, ahol az oklevélben üzemmérnök szerepel.

A *college* kapcsán már említettük az *Associate of Arts* és hasonló, két- vagy hároméves tanulmányok után megszerzhető fokozatot. Magyarországon a MEIK az *Associate degree*t nem felelteti meg önálló felsőfokú végzettségnek (képesítésnek). A (13a) fordításnál az explicitáció a felhasználó tájékoztatását szolgálja. Ennek ismeretében felmerülhet, hogy használható-e az *oklevél* mint funkcionális ekvivalens. Az *oklevél* fordítás biztosan megfelel az ügyfél igényeinek (hiszen a dokumentum formátuma is egyezik a BA stb. oklevelekével), a validálás pedig a hivatal feladata.

5. Osztályzatok

Az osztályzatok azt tükrözik, hogy az adott ország tanulmányi rendszerében milyen eredményt ért el az illető. Ez kifejezhető 5–10 fokú skálán számokkal, százalékban, vagy A–F betűkkel, esetleg + és – jelekkel is finomítva. Fokozza a bonyolultságot, hogy egy-egy rendszerben a különböző oktatási szinteken eltérő is lehet az értékelés, sőt az idők folyamán változik a rendszer. Tipikus példa a Dél-afrikai Köztársaság, ahol a felsőoktatásban 0–100 pont szerezhető, és ezt bizonyos egyetemek a brit felsőoktatás minősítő deskriptorai szerint 5 szintre osztják. A középiskolákban 2008 előtt tízfokú, betűjelű (A, B, C, D, E, F, FF, G, H, I), 2008 óta viszont hétfokú, 1–7 közötti számskálán értékelnek.

A betűk és számok a fordításban is változatlanok. Az angol egyetemi oklevelekben a minősítési deskriptorok megfeleltetése azonban nem problémamentes. Négy lehetőség közül választhat a fordító: 1. csak az angol deskriptor használata; 2. angol deskriptor + funkcionális ekvivalens használata; 3. csak funkcionális ekvivalens használata; 4. tükörfordítás. Ezenkívül megfontolható az explicitáció a teljesítéshez szükséges százalékok feltüntetésével. Az alábbi táblázat a University College of London minősítéseit mutatja be. Számos egyetem követi ezt a rendszert.

First Class Honours	1. First Class Honours 2. First Class Honours (jeles) 3. jeles 4. első osztály [70% és afölötti eredmény]
---------------------	--

Upper Second Class Honours / Second Class, Division One	<ol style="list-style-type: none"> 1. Upper Second Class Honours / Second Class, Division One 2. Upper Second Class Honours / Second Class, Division One (jó) 3. jó 4. második osztály, felső / első divízió [60–69%]
Lower Second Class Honours / Second Class, Division Two	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lower Second Class Honours / Second Class, Division Two 2. Lower Second Class Honours / Second Class, Division Two (közepes) 3. közepes 4. második osztály, alsó / második divízió [50–59%]
Third Class Honours	<ol style="list-style-type: none"> 1. Third Class Honours 2. Third Class Honours (elégséges) 3. elégséges 4. harmadik osztály [40–49%]

3. táblázat: *Osztályzatok*

Ebben a rendszerben a hallgató már a tanulmányok kezdetétől arra törekszik, hogy elérje valamelyik *honours* minősítést. Ha azonban csak kevéssel marad el a *third class* alsó küszöbétől, *honours* helyett kaphat *Ordinary Degree* minősítést.

Az *honours* terminus fordítására is több megoldás létezik, mint például az *eredmény* és a *kitüntetés*. A döntéshez meg kell vizsgálni a kibocsátó egyetem minősítési rendszerét.

6. Chancellor

A *chancellor* és *vice-chancellor* tisztség fordítása szinte minden oklevélfordítónak okozott már fejtörést. Az okleveleket, diplomákat a *chancellor* írja alá. Kézenfekvő lenne a *kancellár* megfeleltetés, hiszen még hasonló is a két szó. A két tisztségnek viszont távolról sincs köze egymáshoz. A *chancellor* az egyetem vagy *college* feje, de a funkció lehet csupán ceremoniális, és a vezetői teendőket a rektor vagy a dékán látja el. A Brit Nemzetközösséghez tartozó legtöbb államban a *vice-chancellor* ténylegesen vezeti az intézményt, a titulus gyakran kettős: *president & vice-chancellor*. A komplex, több tagintézményből álló amerikai egyetemek esetében a csúcavezető a rektor (*president*), a tagintézmények élén a *chancellor* áll, a funkcionális ekvivalens a *dékán* lehet. A magyar egyetemi *kancellár* funkcióját ismerve a *rektor* vagy *dékán* megfeleltetés áll közelebb a *chancellor*, *vice-chancellor* tisztséghez, a *kancellár* tartalmilag félrevezető.

7. Összegzés

Az oktatáshoz kapcsolódó okiratok fordítója munkája során dilemmák sokaságával szembesül. A fentiek mellett hosszú a sor: az intézmények besorolása, a tantárgyak megfeleltetése, az oktató és nem oktató dolgozók megnevezése és beosztása. További nehézség, hogy sok távol-keleti bizonyítvány ma már nem létező iskolában, egy-két évtizeddel korábban folytatott tanulmányokat igazol. Néha még felmerül az a gyanú is, hogy a fordításra beadott oklevél hamis. A fordító döntéseihez elengedhetetlenül szükséges a kulturális háttérismeret, az oktatási rendszerek és terminológia ismerete munkanyelvei főbb országaiban, valamint az alapos kutatómunka. A cél a pontos és közérthető termék létrehozása. (A hiteles fordítások közérthetőségéről l. e kötetben Tamás Dóra és Szothák Szilvia tanulmányát.) A terminológiai megfeleltetés során mindenekelőtt a kontextust kell mérlegelnie, de szem előtt kell tartania az ügyfél igényeit és – ha ismert – a felhasználás célját. Ehhez az összetett feladathoz segítséget nyújt a fordítók és lektorok közötti informális szakmai konzultáció és a tematikus szakmai továbbképzés. A fordítások terminológiai egységességét pedig az OFFI terminológiai adatbázisai, valamint a fejlesztés alatt álló dokumentumbankja támogatja, ezek remélhetőleg minden OFFI-fordító számára hamarosan elérhetőek lesznek.

Irodalom

- Galli Péter 2011. Az okiratfordítás gyakorlati problémái. In: Dróth Júlia (szerk.) *Szaknyelv és szakfordítás. Tanulmányok a szakfordítás és a fordítóképzés aktuális témáiról 2010–2011.* Gödöllő: Szent István Egyetem. 26–39.
- Hertz, Victor 2009. Five Rules for Translating Academic Transcripts. *WENR World Education News + Reviews*: <https://wenr.wes.org/2009/06/wenr-june-2009-practical-information>” <https://wenr.wes.org/2009/06/wenr-june-2009-practical-information>. (Utolsó nézet: 2020. 08. 21.)
- Mayoral Asensio, Roberto 2003. *Translating Official Documents.* Manchester: St. Jerome Publishing.
- Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (NFSZ) 2019. A külföldi állampolgárok magyarországi munkavállalásának főbb sajátosságai 2019. évben. https://nfsz.munka.hu/nfsz/document/7/2/8/doc_url/Elemzes_a_kulfoldiek_magyarorszagi_munkavallalasarol_2019.pdf https://nfsz.munka.hu/nfsz/document/7/2/8/doc_url/Elemzes_a_kulfoldiek_magyarorszagi_munkavallalasarol_2019.pdf. (Utolsó nézet: 2020. 08. 21.)
- Venuti, Lawrence 2001. Strategies of Translation. In: Mona Baker (ed.) *Routledge Encyclopedia of Translation Studies.* London & New York: Routledge. 240–244.